

מאמר מקורי

"איפה רוז?!": בחינת סיקור רציחתה של רוז פיזם בעיתונות הישראלית כמקרה בוחן לייצוגי אלימות נגד ילדים

סיגל ברק-ברנדס ושלי גפן-קושילביץ*

תקציר**

בשנים האחרונות יש לתופעת האלימות נגד ילדים מקום חשוב בתקשורת ובדיון הציבורי בישראל. מחקר זה עוסק בבחינת הסיקור החדשותי של אלימות הורים כלפי ילדיהם באמצעות ניתוח תפקודה של העיתונות הכתובה בישראל במקרה בוחן: פרשת היעלמותה ורציחתה של הילדה רוז פיזם. בהסתמך על גישות נרטיביות-פרשניות נותחו פריטי המידע שנאספו מן העיתונים "ידיעות אחרונות" ו"הארץ" באמצעות ניתוח תוכן איכותני וניתוח ויזואלי. המחקר מצא כי הסיקור התאפיין בנרטיב כלשי-דרמטי מרכזי ובשני נרטיבים שעניינם המשפחה שבמרכז הפרשה: נרטיב האחרות/חריגות, שהדגיש את הייחודיות והשונות של המשפחה, ונרטיב הקרבנות, שאפשר מבט אמפתי מסוים ביחס למשפחה והפנה את הזרקור ממנה אל החברה בכלל ואל המבנים המוסדיים הלקויים שאפשרו את התרחשות הטרגדיה בפרט. ניתוח הממצאים מלמד על סיקור עיתונאי אחראי ועל תפיסות

* ד"ר סיגל ברק-ברנדס (b1sigal@colman.ac.il) וגב' שלי גפן-קושילביץ' (shellygeffen@gmail.com) הן מרצות בבית הספר לתקשורת, המסלול האקדמי, המכללה למינהל.

** ברצוננו להודות לפרופ' דפנה למיש, לפרופ' סילביה פוגל-ביו'אוי ולגב' ארנת טורין על עזרתן הרבה בגיבוש מאמר זה.

ואמונות חברתיות בישראל של ימינו ביחס לקשר בין ילדים, הורים, משפחה ומדינה.

מבוא

בשנים האחרונות אלימות נגד ילדים תופסת מקום חשוב בחברה, בתקשורת ובדיון הציבורי בישראל בעקבות הצטברות יוצאת דופן של מקרים, שחלקם זכו לתהודה תקשורתית משמעותית.¹ נדמה כי קיימת בציבוריות הישראלית כיום ההרגשה שהתעללות הורים בילדיהם, וחמור מכך רצח ילדים בידי הוריהם, הפכו למכת מדינה, וכי המודעות לקיומה של תופעה זו הולכת וגוברת. התקשורת מצדה מקצה מקום נרחב לפרשיות אלו, בשל האיכויות הדרמטיות, השליליות והסנסציוניות שיש בהן.

בהכרה בחשיבותה של התקשורת כמקור מידע משמעותי בחברה המודרנית ובהכרה בכוחה להשפיע על תפיסות ביחס לתופעות ולבעיות במציאות החברתית ולדרכי הטיפול בהן, המחקר הנוכחי עוסק בסיקור החדשותי של אלימות הורים כלפי ילדיהם. המחקר בוחן אמפירית את תפקודה של העיתונות הכתובה בישראל באמצעות מקרה בוחן: פרשת היעלמותה ורציחתה של הילדה רוז פיזם, שעמדה במוקד השיח הציבורי והתקשורתי בישראל בחודשים אוגוסט-ספטמבר 2008. ניתוח זה יפער חלון הצצה לבחינת הייצוג של אלימות כלפי ילדים במשפחה בתקשורת הישראלית, ובכך יאפשר ללמוד על דרכי הבניית הבעיה בציבוריות הישראלית. כחלק מכך וברוח התאוריה המבנית-תפקודית (Wright, 1960), המייחסת לתקשורת ההמונים תפקידים שונים בחברה (שהתוצאה של אופן מילויים היא גם פונקציות ודיספונקציות שונות), אפשר יהיה ללמוד על הפונקציונליות והדיספונקציונליות של הסיקור התקשורתי במקרה מעין זה.

סוגיית הסיקור התקשורתי בישראל את האלימות כלפי ילדים ואת רצח ילדים בידי הוריהם מעניינת וחשובה לבחינה משני טעמים. ראשית, בשנים האחרונות (2003-2008) אירעו בישראל 32 מקרי רצח של ילדים בתוך משפחתם, כשרוכס המוחלט של הילדים (26) היו צעירים מאוד, בני פחות מארבע שנים; בנוסף לכך משנת 1995 ועד 2006 גדל בכ-125% מספר הילדים הנמצאים בטיפול פקדי סעד בשל חשד להתעללות לסוגיה, וביותר מ-85% מן המקרים מדובר היה בהתעללות מצד קרוב משפחה.² נתונים אלה מלמדים כי אין מדובר בתופעה שולית וזניחה, ועם זאת ההיבט התקשורתי שלה טרם נחקר בישראל כמעט בכלל. שנית, בעשור האחרון יש עיסוק משמעותי בעולם ובישראל בסוגיות הקשורות למעמדו של הילד, לזכויותיו ולחובותיו (פוגל-ביז'אוי, 1999), כחלק מראייה חדשה יחסית של

הילד כאדם בפני עצמו. שאלת “טובת הילד” הפכה ברבות השנים לחלק מרכזי בדיונים משפטיים וציבוריים בישראל, החתומה על האמנה הבין-לאומית לזכויות הילד, המכירה בזכויות הבסיסיות של כל ילד וילד והקובעת את מכלול החובות שיש למדינה כלפי ילדים. במסגרת זו היא מחויבת לנקוט אמצעים תחקיתיים, מנהליים, חברתיים וחינוכיים מתאימים כדי להגן על ילדים מפני אלימות גופנית או נפשית, הזנחה, אכזריות או ניצול, גם מצד הוריהם או קרובי משפחתם.

עם זאת, סוגיית האלימות כלפי ילדים במשפחה מייצגת טשטוש גבולות בין הפרטי ובין הציבורי ומהווה סטייה המוגנת בצורה לא ראויה על ידי הפרטיות של המשפחה. העיסוק התקשורתי בסוגיה עשוי לעצב את האקלים הציבורי שיווצר ולהשפיע על המידה ועל האופי של המעורבות ושל האחריות של המדינה בשאלת שלומם של ילדים ועל האמצעים שתנקוט להגנה עליהם. לאור הדברים האלה נראית שאלת הטיפול התקשורתי בסוגיה זו מעניינת וחשובה במיוחד, והתמקדות במקרה הבוחן תאפשר כנראה ללמוד על תפיסות ועל אמונות חברתיות בישראל של ימינו ביחס לקשר בין ילדים, הורים, משפחה ומדינה.

פרשת היעלמותה ורציחתה של רוז פיזם

סיקור רציחתה של רוז פיזם בת הארבע וחצי בעיתונות הכתובה החל ביום שני, 25.8.2008, בעת שחל על העיתונות צו איסור פרסום פרטים בפרשה, שהוצא לבקשת המשטרה. הסיקור עסק בהיעלמותה של רוז, בתם הביולוגית של בנימין, הנמצא בצרפת, ושל מארי פיזם, צרפתייה נוצרייה שעזבה את בנימין לטובת אביו הישראלי, רוני רון. הסיקור כלל פנייה של המשטרה אל הציבור לסייע בחיפושים אחרי רוז באמצעות מסירת מידע רלוונטי להיעלמותה. לאחר הסרת צו איסור הפרסום (26.8.2008) פורסמו פרטיה המלאים של הפרשה, והעיתונות עסקה באינטנסיביות בסיקור החיפושים המתמשכים אחר גופת רוז ובמקביל בהתפתחויות בחקירת אמה וסבה, שהוא גם אביה החורג, החשודים ברציחתה. הסיקור הגיע לשיאו עם גילוי גופתה של רוז במימי הירקון (11.9.2008) ואחר כך לווייתה בצרפת (22.9.2008), ובכללו זכה לעמוד בראש סדר היום התקשורתי והציבורי שבועות אחדים. בהתאם לכך יידונו בפרק זה השערורייה התקשורתית, הסיקור התקשורתי של רצח ילדים והסיקור התקשורתי של רצח ילדים בידי הוריהם.

שערורייה תקשורתית (media scandal)

פרשת היעלמותה ורציחתה של רוז פיוז תואמת את מאפייני התופעה המכונה "שערוריית מדיה" (media scandal),³ שהנה תופעה משמעותית במדיה העכשווים. שערוריית מדיה מתרחשת כאשר פעולות פרטיות (שמבצעהן מזוהים, ושנעשו בכוונה כמענה לצרכים אישיים) מפרות את הנורמות והמוסר המקובלים של קהילה מסוימת ומקבלות ביטוי פומבי אינטנסיבי במדיה. הפעולות מוצגות באמצעות נרטיב הזוכה לפרשנויות שונות ומעורר דיון ציבורי ועניין רב ברמה המקומית ולעיתים אף האוניברסלית. שערוריית המדיה מעוררת את סקרנות הקהל, והוא מצדו מעודד את המדיה להמשיך ולספר את הסיפור (Bird, 2003).

עצם סיקור הסקנדל מקנה לו משמעות מוסרית ומייצג את גבולות המוסר הנכונים בחברה (Conell מצוטט בתוך Bird, 2003). למעשה, סיום השערורייה מחייב מעין "אמת" סופית, שיעור מוסרי או צדק הטומן מסר חברתי בחובו (Lull & Hinerman, 1997; Kitzinger, 2000). שערוריות מדיה הן אפוא פונקציונליות לחברה, שכן הן מהוות קרקע לדיון בגבולות המוסר ואמצעי לשמירת הסטטוס-קוו ולאכיפת נורמות חברתיות וערכים מקובלים. במקרים אלו עשוי הסיקור התקשורתי לעורר דיון ציבורי בשאלת האחראיות לבעיות הנדונות, היכול להביא לשינוי במדיניות הציבורית (Lull & Hinerman, 1997). שערוריית מדיה דוגמת זו שבמקרה רוז פיוז עשויה להיגרם גם במקרים של פשיעה חמורה.

הסיקור התקשורתי של רצח ילדים

אירועי פשיעה נחשבים בכל העולם למושכי עניין ובעלי ערך חדשותי. הם מוצגים לרוב במדיה כאיום על הסדר החברתי והמוסרי, ולכן הם משמשים אמצעים לחיזוק המקובל והרצוי באמצעות הסיקור של הסטייה ממנו (Peelo, 2006; Surette, 2007; Yvonne, 2004): פשעים אלימים ובעיקר רצח מוצגים באופן לא פרופורציונלי בהשוואה לשכיחותם הסטטיסטית בפשיעה בפועל (Reiner, 2002).

הצגת פשיעה במדיה מערבת תהליכי הבניה חברתית, כלומר הפשעים מוצגים באמצעות מסגרות מדיה (frames media) שונות, אשר באמצעות תהליך בחירה, הבלטה והסתרה של היבטים שונים במציאות הן מאפשרות לקדם תפיסת מציאות מסוימת (Entman, 1993; Gamson, 1989). לפיכך בסיקור אירועי פשיעה מאפשרות מסגרות המדיה לאפיין ולהגדיר את הפשע כבעיה מסוג מסוים, לאתר את סיבתה ואת שורשיה, לזהות את האשמים ולכוון לפתרון מסוים, דוגמת קביעת מדיניות ציבורית מסודרת בסוגיה (Surette, 2007).

כחלק מכך, פשעים גדולים המסוקרים בהרחבה בתקשורת מכונים "פשעים סימבוליים" (Surette, 2007), המוצגים כדוגמאות לבעיות חברתיות שונות

והנתפסים בעיני הקהלים כעדויות למצב החברה. במסגרת זו מקרים לא רגילים של רצח, המסעירים את החברה והנתפסים כפוגעים בה, כונו בשם “מגה-רציחות” (mega-cases). מקרים אלו הנם בעלי ערך חדשותי גבוה בשל ה“איכות” יוצאת הדופן של הזוועה שבהם, והם הופכים בהמשך לנקודות התייחסות העוזרות לפרש רציחות מאוחרות יותר (Soothill et al., מצוטט בתוך Peelo, 2006).

בעיסוק המחקרי בסיקור התקשורתי של פגיעות בילדים ניכרה תאוצה החל בשני העשורים האחרונים (Goddard & Saunders, 2000). מקרים של רצח ילדים בכלל ובידי הוריהם בפרט נתפסים כחורגים מתפיסות ערכיות מקובלות ומקבלים בולטות גבוהה במיוחד בסיקור התקשורתי (Kitzinger, 2000; Peelo, Francis, 2006; Soothill, Pearson & Ackerley, 2004; Peelo, 2006). התקשורת פועלת באירועים אלה בדרכי עבודה קבועות ומעדיפה להתמקד באירועים הספציפיים, ולא ליצור דיון כללי בנוגע לסוגיה או לבעיה חברתית שמקרים אלו עשויים לייצג (Kitzinger & Skidmore, 1995). כחלק מכך, בדומה להשפעת הסיקור התקשורתי של בעיות חברתיות אחרות (למשל⁴, Iyengar, 1990), האחריות למתרחש עשויה להיות מיוחסת לגיבורי האירוע, ברמת המיקרו, והדבר מקשה את השיפוט הנכון של חומרת הבעיה ברמת המיקרו ומונע קריאות לשינויי מדיניות וחקיקה.

הסיקור התקשורתי של רצח ילדים בידי הוריהם

ככלל, אירועי אלימות במשפחה זוכים לתת-דיווח במדיה Wilczynski & Sinclair מצוטטים בתוך Naylor, 2001b). המדיה החדשותיים מתייחסים לאירועי רצח ילדים בידי הוריהם כאל מקרים נדירים וייחודיים מאוד (Coward, 1997; Kitzinger & Skidmore, 1995), והדיווח התקשורתי אף אינו עוסק דיו במקרים השכיחים יותר של פגיעה (כגון הזנחה או פגיעה רגשית), למרות תוצאותיהם הקשות בעבור הילדים (Ayre, 2001). באופן פרדוקסלי הסיקור העיתונאי מתמקד בסכנות המצויות מחוץ לבית דווקא ומעצים את הרושם כי קיימת סכנת פגיעה בילדים בעיקר מצד זרים (Kitzinger & Skidmore, 1995). הסיקור של פגיעה בילדים בתוך המשפחה מושפע כנראה מן התפיסה המקובלת ביחס ל“משפחה”: המקום הבטוח והמוגן ביותר בעבור ילדים (Cheit, 2003). כל אלה מקשים את תפיסת ממדיה הממשיים של התופעה והופכים את הסיקור החדשותי בנושא זה לבעיה בפני עצמה.

מחקרים רבים שעסקו בבחינת ייצוגים חדשותיים של רצח ילדים בידי הוריהם נקטו אוריינטציה פמיניסטית ורגש מגדרי ובחנו את דרך הסיקור של אימהות שרצחו את ילדיהן, לעתים בהשוואה לאבות שרצחו (למשל Naylor, 2001a). מסקנותיהם דומות: למרות יומרה עיתונאית לסקר מקרי רצח כאלו באופן ניטרלי

ומרוחק, יש הבניה מגדרית שונה של אימהות רוצחות בהשוואה לאבות רוצחים (למשל Robson, 2005; Nyawanza, 2006; Barnett, 2006a, 2008). טיפול לקוי בילד, ער כדי רציחתו, יהווה תמיד סיפור בעל ערך חדשותי ויוצג כפעולה בלתי מובנת לחלוטין (Coward, 1997), בפרט כאשר יש מעורבות משמעותית של האם בכך. בכל מקרה, אימהות רוצחות יוצגו כמטרופות או רעות ורשלניות, דבר שהוא נכון אולי, אך לא בהכרח מדויק, ומכל מקום הוא רק חלקו של הסיפור (Barnett, 2006; Nyawanza, 2006a). והוא בוודאי אינו מאפשר העמקה לתוככי הסיבות המורכבות של התופעה (Barnett, 2008).

הסיקור העיתונאי נשאר לרוב ברמת המקרה הבודד של התעללות ופגיעה בילדים (Kitzinger & Skidmore, 1995) ואינו כולל ניסיון לרדת לעומקן של נסיבותיו הייחודיות והמורכבות או להבין שקיימים גורמים, כמו עוני, המקשים על הורים לעמוד במשימת גידול ילדיהם או העלולים להביאם לפגוע בילדיהם (Goc, 2007; Nyawanza, 2006). מכאן שאין מתאפשר דיון רחב ומעמיק בתופעה ובדרכים למניעתה (Kitzinger & Skidmore, 1995; Barnett, 2006b). עם זאת, מספר מחקרים תיעדו, מעבר לאשם הנקודתי של ההורה, גם תמה המצביעה על "כישלון המערכת" בטיפול במקרים אלו (למשל Kitzinger, 1996; Naylor, 2001b), בין אם בשל אחריות עובדי הרווחה למקרי הפגיעה שהם מנסים למנוע ובין אם בשל קיצוצים בתקציבי הרווחה (Ayre, 2001).

למרות כל הדברים האלה, המחקר האקדמי על סיקור אלימות נגד ילדים – ובעיקר סיקור רצח ילדים בידי הוריהם – עדיין מצומצם בהיקפו. במחקר כזה שנערך בישראל והתמקד במאפיינים דמוגרפיים של האימהות הרוצחות, בחן Cavagliion (2008) מאמרים מן העיתונות המרכזית בישראל שעסקו במקרי רצח ילדים בידי הוריהם בין השנים 1992 ל-2001 והראה נטייה תקשורתית להדגיש סיבות פסיכו-פתולוגיות של אימהות יהודיות נשואות שרצחו. נטייה זו לא נמצאה לגבי אימהות בנות מיעוטים אתניים, כגון ערביות, ואימהות שאינן ממלאות את התפקיד המסורתי של רעיה במסגרת המשפחה הגרעינית המקובלת, למשל נערות לא נשואות. לא ידוע לנו על מחקר דומה נוסף שנערך בישראל.

מחקר זה מבקש אפוא לתרום להעמקת העיסוק בסוגיה חשובה זו באמצעות התמקדות במקרה רציחתה של רוז פיזם בידי אביה-סבה-הוריה. מקרה זה, אשר במקביל לו אירעו שני מקרי רצח נוספים של ילדים בידי אימותיהם,⁵ זכה לבולטות רבה ויוצאת דופן. המקרה היווה שערוריית מדיה והעמיד באור הזרקורים את סוגיית האלימות נגד ילדים בישראל, ובעיקר את סוגיית רצח ילדים בידי הוריהם. לפיכך מקרה זה מעניין בתור מקרה בוחן, המאפשר להתחקות אחר מאפייני הסיקור התקשורתי במקרי אלימות נגד ילדים והמאפשר לזהות את המסר הערכי ואת השיעור החברתי-נורמטיבי לקהל הישראלי. כך אפשר יהיה ללמוד

אם המדיה החדשותיים⁶ מציגים את המקרה כאירוע ייחודי או כסימפטום לבעיה רחבה יותר: מי מוצג כ“אשם” במקרה? האם המדיה מציעים דרכים לפתרון הבעיה ולמניעת מקרים דומים, ואם כן אילו הן? ועד כמה הסיקור פונקציונלי לחברה?

שיטת המחקר

במסגרת המחקר נותחו 170 פריטי מידע שהופיעו בחלק החדשותי של העיתונים “הארץ”, הנחשב עיתון איכותי ובעל סטנדרטים עיתונאיים גבוהים והפונה לקהל משכיל, ו“ידיעות אחרונות”, הנחשב עיתון פופולארי, בעל נטייה לדרמטיזציה ופנייה לרגשות הקוראים (כספי ולימור, 1992). כ“פריט” נספרו כל ידיעה וכתבה חדשותית, כל כותרת בשערי העיתון שהפנתה לעמודים פנימיים, כל מסגרת (בוקסה) שנלוותה לידיעה אך הציגה פן נלווה שאינו חלק אינטגרלי מן הידיעה וכל תמונה שנלווה אליה מלל אשר אינו חלק מכתבה או מידיעה סמוכה אחרת. כמו כן נכללו כתבות במוסף מיוחד (ב“ידיעות אחרונות”) שעסק כולו בפרשה. כך כלל קורפוס המחקר את כל פריטי המידע שעניינם פרשת היעלמותה ורציחתה של רוז פיזם, החל ב-25 באוגוסט 2008 (מועד הפרסום הראשון בעניין זה בעיתונות הכתובה) ועד ליום לאחר קבורתה (23 בספטמבר).⁷

ראשית, נערך מיפוי כמותי של פריטי המידע שנאספו במסגרת קורפוס המחקר על פי תאריכים כדי ללמוד על היחס בין היקף הסיקור ובין השתלשלות האירועים והתפתחות הפרשה. בהמשך, בהסתמך על גישות נרטיביות-פרשניות לחקר תקשורת, נותחו פריטי המידע שנאספו באמצעות ניתוח תוכן איכותני. הניתוח כלל שלבים ורכיבים אחדים: בתחילה, לשם היכרות ראשונית עם מאפייני הסיקור, נעשתה קריאה חוזרת ונשנית של פריטי המידע, ונערך איתור אינדוקטיבי של התמות הראשוניות שעלו בסיקור. בהמשך, לצורך ארגון הנתונים בדרך משמעותית, גובשו התמות לקטגוריות עניין כלליות ורחבות יותר, וזוהו עולמות התוכן וסוגי השיח המאפיינים את הסיקור (בהסתמך על סוגי השיח שהציעה ארוניס [2006], שהיוו בסיס יעיל ושימושי לניתוח). לבסוף, ברוח טענות Surette (2007)) לגבי הבניית חדשות על מקרי פשיעה, אורגנו הקטגוריות לנרטיבים ולמוטיבים מרכזיים שהסתמנו במסגרת סיקור הפרשה.

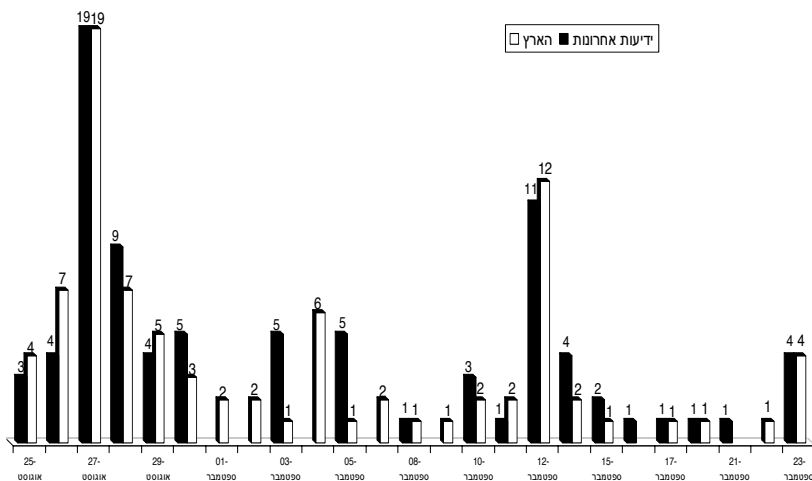
אולם הטקסט הכתוב הנו רק פן אחד בסיקור העיתונאי. (Wardle 2007) טענה כי חשוב מאוד לחקור ייצוגים ויזואליים של פשיעה, בעיקר בכל הנוגע לפשיעה המערבת רגש רב כמו רצח של ילדים, ולכן נותחו גם המסרים הוויזואליים (התמונות). נקודת המוצא היא כי הדימויים הוויזואליים בחדשות עוברים תהליך סלקציה קפדני, ברומה לזה שעובר הטקסט הכתוב. בנוסף לכך דימויים ויזואליים

מזוהים מהר יותר ונזכרים לאורך זמן רב יותר ממילים. דימויים חזקים, המעודדים תגובות אמפתיות, אף עלולים למנוע חשיבה ביקורתית בנושא (Wardle, 2007). לאור כל זאת נראה כי הדימויים הוויזואליים בסיקור הפרשה עשויים למלא תפקיד חשוב ומעניין בסיקור. לפיכך לגבי כל אחד ואחד מן הדימויים הוויזואליים בסיקור נערך ניתוח ויזואלי שבו ניתן בשלב ראשון תיאור ענייני ככל האפשר של המוצג בתמונה. המטרה הייתה לבחון מי ומה הוצג ויזואלית, וכיצד הוצגו הדמויות המרכזיות (רוז, הוריה ומשפחתה). בשלב הבא נבחן אופן העמדתן של הדמויות המרכזיות ביחס לקוראים כדי ללמוד על ניסיונות ליצירת אמפתיה עם מי מן הדמויות (Penn, 2000).

הממצאים

מבחינת היקף הסיקור, ב"דיעות אחרונות" כלל הסיקור 84 פריטים, וב"הארץ" 86 פריטים. ניכרו שני שיאים ברורים בסיקור הפרשה, בשני העיתונים גם יחד: הראשון – מיד עם הסרת צו איסור הפרסום, והשני – מיד לאחר מציאת גופתה של רוז (תרשים להלן). נראה כי יש דמיון רב בין העיתונים מבחינת היקף העיסוק בפרשה ומבחינת התזמון: שניהם הגיבו בהרחבת היקפו של הסיקור בהתאם לאירועים ולהתפתחויות הדרמטיות בפרשה, ובמצמומו בשלבים שבהם לא התרחשו גילויים חדשים או התפתחויות בחקירה.

תרשים: שכיחות הפריטים שעסקו בפרשת רוז פיזם בעיתונים "הארץ" ו"דיעות אחרונות", לפי תאריכים

מבחינה תוכנית, מניתוח הפרסומים השונים בפרשה עולה בבירור כי הסיקור בשני העיתונים התאפיין בדרמטיזציה גבוהה, שתרמו לה היקף סיקור נרחב, אמצעים ויזואליים (כותרות גדולות, שימוש רב בתמונות) וסיקור בעל אופי רגשי מאוד.⁸ הסיקור התאפיין גם ביצירת ניגודיות ומתח בין ה"נורמלי" ובין ה"לא נורמלי" וכן בין שיח מפורט וטכני באופיו ובין שיח טעון רגשית. הפרשה סוקרה בראש ובראשונה באמצעות נרטיב בלשי, וכיחס לדמויות המרכזיות ולמשפחה שבמוקד ה"סיפור" התאפיין הסיקור בשני מוטיבים נרטיביים מרכזיים: נרטיב ה"אחרות/חריגות" ונרטיב ה"קרבת", כפי שיוצג בפירוט.

"איפה רוז?": נרטיב בלשי דרמטי

מבחינה נרטיבית, הפרשה נדונה באופן מובהק כסיפור בלשי אשר כלל שלבים שונים: היריעה על היעלמותה של רוז ובקשת עזרה מן הציבור במציאתה, החשדות נגד אביה החורג/סבה ואמה והתפתחויות בחקירתם (כולל שינויי גרסאות וטקטיקות שנקטה המשטרה כדי להשיג מידע) וכן החיפושים הנרחבים אחר גופת רוז שהסתיימו במציאת גופתה במי הירקון. דרך סיקור זו התחייבה כנראה מהיעדר מידע ממשי וחד-משמעי במהלך השתלשלות הפרשה על שאירע לרוז (למשל, אי-מציאת גופתה לא אפשרה לדעת בוודאות אם אכן נרצחה). מעבר לכך, סביר לשער כי הבניית הפרשה באמצעות סיפור בלשי נבעה גם מטעמים ארגוניים-תקשורתיים: עקב האופי המתמשך והמונוטוני של האירוע עצמו, שהיה ברובו נטול "שיאים" ממשיים, הונעה התקשורת ליצור דרמה ושיאים מדומים בסיקור כדי לשמור על העניין מצד הקהל, בשל שיקולים מסחריים.

הנרטיב הבלשי התבסס על דרמטיזציה רבה ונבנה כסיפור מתח וכתעלומה הצריכה להגיע אל פתרונה. מוטיבים אלו ניכרים בבירור הן בכותרת הגג, שליוותה בשיטתיות את הסיקור בפרשה בעיתון "הארץ", "איפה רוז?", הן בשאלות שאפיינו את נוסח הכותרות וכותרות הגג שניתנו ב"ידיעות אחרונות", כדוגמת "מה עשו לך, רוז?" (25.8.2008) ו"מה קרה לרוז?" (25.8.2008). בנוסף לכך כותרות רבות בשני העיתונים לימדו על הרגשת מבוי סתום ועל אי-הוודאות הגדולה בפרשה: "התעלומה לא נפתרה" (ידיעות אחרונות, 23.9.2008), "המשטרה: ייתכן שהאם מארי רצחה את רוז" (הארץ, 10.9.2008).

במסגרת הנרטיב הבלשי וכחלק מן הדרמטיזציה נעשתה הנגדה ברורה בין ה"טובים" (השוטרים, החוקרים, הצוללנים וכל אלו שנטלו חלק במשימות החיפוש והחקירה) ובין ה"רעים" (ההורים החשודים ברצח). השיח התקשורתי נתן עדיפות לעמדת ה"טובים" והבליט מאוד את עמדת המשטרה וגרסתה בשלביה השונים של הפרשה (כמו בדוגמה האחרונה). כמו כן הובלטה מעורבותם הרגשית של

השוטרים, החוקרים והצוללנים, ותוארו הקושי הנפשי והפיזי הכרוך במשימת החיפוש והתסכול הרב שליווה את החיפושים (למשל, "שישה צוללנים מתנדבים שהו אתמול שעות מתחת למים העכורים [...] בניסיון למצוא את גופתה של הילדה רוז פיזם. החיפושים נערכו בתנאים קשים, והצוללנים נדרשו למאמצים כבירים. אחד הצוללנים [...] אמר על התגייסותו [...] 'כשקורה אירוע כזה מזעזע, אי-אפשר לעמוד מהצד [...] הסכמתי לבוא מיד. אני מאוד מקווה שנמצא את הילדה [...] התנאים לא תנאים. עקב איכות המים הירודה ועכירותם [...] גם חם מאוד בתוך המים' [...] [הארץ, 28.8.2008]).

מוטיבים אלו אפשרו הזדהות של הקהל עם הצד של ה"טובים" בסיפור. גיבוריו האחרים של הנרטיב הבלשי היו רוז, הקרבן, ו"הרעים", הוריה שנחשדו בהריגתה, ומעניין היה לבחון את הטיפול התקשורתי בהם, בעיקר לאור הידוע בספרות בתחום.

השיח על המשפחה: אחרות, חריגות וקרבנות

במסגרת עיסוקו בפרשה טיפל השיח התקשורתי הן בכל אחת ואחת מן הדמויות המרכזיות המעורבות (רוז, מארי, רוני) הן במשפחה כולה כיחידה חברתית. במסגרת שיח זה אפשר היה לאתר שני נרטיבים מרכזיים: נרטיב האחרות והחריגות, שבו מופנית אצבע מאשימה ברמת המיקרו: כלפי המשפחה שסביבה נסבה הפרשה וכלפי כל אחת ואחת מן הדמויות המרכזיות בה; ונרטיב הקרבנות, המפחית מאשמתה ומאחריותה של המשפחה והמפנה אצבע מאשימה ברמת המיקרו: כלפי הממסד. שני הנרטיבים ליוו את סיקור הפרשה במקביל, מתחילתה ועד סופה, בשני העיתונים, אם כי נרטיב האחרות והחריגות היה מרכזי ושיטתי יותר בשניהם: מבחינה כמותית⁹ נרטיב האחרות והחריגות אותר ב-100 פריטים (45 ב"הארץ" ו-55 ב"ידיעות אחרונות"), בעוד שנרטיב הקרבנות אותר ב-84 פריטים (37 ב"הארץ" ו-47 ב"ידיעות אחרונות"). חשוב לציין כי שני הנרטיבים לוו בשיח רגשי (אשר לפי Myers [1994]) מאפיין מאוד את הכתיבה בעיתונות על פגיעה בילדים ומשקף את הרגשות החזקים שהנושא מעלה), שהגיע לשיא לאחר גילוי גופתה של רוז.

א) נרטיב האחרות והחריגות

נרטיב זה מפנה אצבע מאשימה ברמת המיקרו כלפי כל אחד ואחד מבני המשפחה בנפרד וכלפי המשפחה כיחידה חברתית מעוותת ולא מתפקדת. המסר המרכזי בנרטיב זה הנו שאירוע כזה אינו קורה במשפחות אחרות, וכי הוא אירוע יוצא דופן, מזעזע, לא נורמלי, החוצה את כל הנורמות והציפיות החברתיות ביחס

לתפקודם של משפחה ושל הורים. מיותר לציין כי הדגש בסיבות המיוחדות מבליט את החריגות ואת הייחודיות של התנהגות ההורים ("הרעים") ומתעלם מהיותם של מקרים מעין אלו תופעה חברתית. לצד זאת חשוב לציין כי אלמנטים ויזואליים מילאו בשני העיתונים תפקיד חשוב ביצירת המסר בדבר משפחה מפורקת ובדמוניזציה של האב-הסב ושל האם, ובמקביל סייעו ביצירת אמפתיה, רחמים ואהדה ציבורית כלפי דמותה של רוז, כפי שיפורט ויודגם בהמשך.

חלק ניכר מן הייצוג עסק במערכת היחסים הסבוכה והבעייתית בין בני המשפחה והדגיש את המשפחה כיחידה, כמכלול. יחסים אלה לרוב אופיינו בקשיים, בחוסר תפקוד, בחוסר רגישות ואכפתיות זה כלפי זה ובעיקר כלפי רוז, קרבן הנסיבות המיוחדות. כך למשל יחסם של ההורים הביולוגיים כלפי הילדה הוצג כמתאפיין בחוסר אכפתיות ובחפזון: ניסיון להעבירה מיד ליד ולהיפטר ממנה כמו מחפץ שאין חפץ בו עוד. מעבר לכך, השיח ביטא את השונות ואת האחרות של המשפחה בכל פן: החל בעצם היותה משפחה מהגרים, דרך הדגשת הזרות התרבותית והדתית וכלה בעיוות המוסרי שבחיבור הרומנטי בין האם לחמיה ("יש אנשים שנוסעים עד קצה הגלובוס כדי לאמץ עולל שאותו יאהבו כפרי בטן, שעה שהדירה הסמוכה הומה בתינוקות שנולדו בקומבינציות משפחתיות מוזרות לכאורה, כמו סבא וכלה, שהן חוקיות למהדרין" [ידיעות אחרונות, 27.8.2008]). הסיקור מדגיש את שונותה של משפחה זו בהשוואה למשפחות "רגילות", נורמטיביות. כך למשל מצוטט אחד החוקרים שאמר בתחילת הפרשה "אין ספק שיש כאן סיפור אנושי מזעזע, שכל מי שיש לו משפחה ומגדל ילדים יהיה המום ממנו" (ידיעות אחרונות, 25.8.2008). בהמשך לכך, אחד הרכיבים הבולטים במוזרותה של המשפחה הנו עצם העובדה שילדה נעלמה, ואיש לא דיווח על כך למשטרה כמשך חודשים אחדים (בעיתון "הארץ", 27.8.2008, במאמר שכותרתו "איך ילדה נעלמת" ציינה רותי סיני "ילדים לא אמורים להיעלם ככה").

בנוסף לכך בשיח זה בולטות התמקדות בכל אחת ואחת מן הדמויות המרכזיות והבנייתה אל מול תפיסות חברתיות מקובלות באשר לדרך שבה אמור להתבצע התפקיד החברתי שהיא ממלאת.

האם, מארי: הסיקור התקשורתי, בין היתר בהסתמך על עדויות מכרים וקרובים, הציג את מארי ככזו שאינה עונה על הציפיות החברתיות ממנה כאם. כלומר בניגוד לציפייה כי תנהג כאימא אוהבת ודואגת ותביע רגשות של עצב וכאב, היא הוצגה כאימא רעה, קרה ומזניחה ("האם מארי אמרה במהלך החקירה כי מעולם לא הרגישה רגשות אימהיים כלפי רוז. 'אמרתי לרוני שייקח אותה ושללא יחזיר אותה', אמרה לחוקרים ההמומים" [ידיעות אחרונות, 27.8.2008, מוסף מיוחד]). כחלק מתפקודה האימהי הלקוי הוצגה מארי גם כמניפולטיבית ולא יציבה, הנוטה להתנהגויות קיצוניות (בעלה לשעבר, אביה הביולוגי של רוז,

מצוטט כאומר עליה "מארי מאוד מניפולטיבית. אומרים שרוני משפיע עליה, אבל אני יודע שהיא זו שהשפיעה עליו בהתחלה [...] היא קיצונית ומשתנה במהירות, טובה מאוד או רעה מאוד" [ידיעות אחרונות, 28.8.2008].

לאורך הסיקור מצוין כי מארי אינה מביע כעס כלפי בן זוגה, אלא מגבה אותו ונשארת נאמנה לו ולא לקרבנו, בתה ("[...] אלא שמארי לא מגלה עדיין כל כעס כלפי רון ולא מעוניינת להתעמת איתו" [הארץ, 4.9.2008], ניסוח המלמד על ציפייה שמארי תנהג כאם אמתית ותכעס על רוצח בתה). התקשורת ניסתה להתמודד עם התנהגות לא נורמטיבית זו ולהבינה, ואחד ההסברים שניתנו היה כי נאמנותה נובעת מחששה מרון, שכן נהג כלפיה באלימות בעבר ("החוקרים התרשמו שהאהבה בין רוני למארי הייתה גדולה: [...] מצד שני זו הייתה זוגיות מעוותת, חייה נסכו סביבו וחייו סביבה, למרות האלימות" [הארץ, 12.9.2008]). עם זאת ניכרו גם מספר ביטויי רגשות מצדה והבעת חרטה על כך שלא הייתה אימא טובה דייה לרון. ביטויים אלו הציגו אותה כאנושית, כחלשה וכפגועה, בדומה להתנהגות נורמטיבית ו"נורמלית" המצופה מאימא שבתה נרצחה. כך למשל צוין "אני מצטערת שלא דאגתי לה יותר [...] אני רוצה את התינוקת שלי בחזרה". כך אמרה מארי ומיררה בבכי" (הארץ, 5.9.2008). אופן ייצוג זה של מארי, הכולל תנודות רגשיות קיצוניות, מתאים לאופני הצגה של נשים הפועלות באלימות כלפי ילדיהן: אלו הוצגו כלוקות בנפשן, כרגשיות וכלא רציונליות; הן משוגעות או עצובות ונמצאות במתח רב (Cavaglion, 2008; Naylor, 2001a), או הן רעות ושטניות (Naylor, 2001b). בכל מקרה, אין הצגה של גרסה מסודרת שלה ביחס לאירועים. היא מוצגת כמתגוננת וכמצטערת, ורק כך נשמע קולה. גם בשיח הוויזואלי הוצגה מארי באופן אמביוולנטי: מחד גיסא ניכר הדימוי האדיש, המרוחק וקר הרוח, כאילו היא אינה מודעת לכל ההתרחשות סביבה, כאילו היא נטולת רגשות "טבעיים" של אם "רגילה", ואכן פעמים רבות היא צולמה מביטה הצדה או בוהה; מאידך גיסא היו אירועים חריגים אחדים שבהם ניכרו רגשות אימהיים מצדה של מארי, והיא צולמה בוכה או נראתה חסרת אונים. עם זאת, בכל המצבים ניכר בדרך כלל ריחוק בין דמותה של מארי ובין הקוראים, והיא איננה "פונה" אליהם ישירות במבטה. דימויים דואליים אלה, בטקסט ובתמונות, של קרות ואכזריות מצד אחד ושל חום ואהבה מצד אחר אינם מעבירים בהכרח מסר של רוע מצד האם, אלא של בלבול, אמביוולנטיות ואף הפרעה מנטלית (Coward, 1997). גם זרותה התרבותית והדתית של מארי – היותה צרפתייה ונוצרייה – יכולה לתרום להסברת אופן ייצוגה המאשים, כאם שאינה מתאימה לגידול ילדיה (למיש, 2000).

האב החורג/הסב, רוני רון: הוא, שמצופה ממנו להיות המגן על בני משפחתו, עבר תהליך דה-הומניזציה והוצג בסיקור התקשורתי בשיטתיות כגיבור הרע

הקלסי: מפלצת, קר רוח, אדם שבגד בתפקידו (“אחד הצוללנים [...] אמר שהוא בעצמו אב לילדים, בערך בגילה של רוז [...] ‘אנחנו מנסים לעכל את הסיפור הזה. איך אבא עושה מעשה כזה נוראי לילדה?’” [הארץ, 12.9.2008]). רון מוצג כמניפולטיבי וכשקרן, וגרסתו לאירועים מוצגת שוב ושוב, אם כי לרוב דרך “עיני” המשטרה, תוך כדי הסתייגות וביטול (“בקרור רוח מצמרר מתאר החשוד ברצח את הרגע שבו זרק את רוז לירקון. המשטרה חושדת: הוא הטביע אותה בנחל בעודה בחיים. חוקרים: זה נורא לשבת מול איש-מפלצת” [ידיעות אחרונות, 28.8.2008]). הוא מוצג מרוחק, חסר רגשות, אדם לא מוסרי, שהרס את משפחתו בלקיחת אשת בנו לאישה (בנו בנימין מצוטט בכותרת בהתייחסו לרון: “ידעתי שהוא נבלה” [ידיעות אחרונות, 28.8.2008]).

גם בפעמים הנדירות שבהן רון מביע רגשות, התקשורת, בהשראת חוקרי המשטרה, נוטה להציג זאת כהצגה (“הצגה מתוכננת ומחושבת עד הדמעה האחרונה של אדם מתוחכם וקר, או וידוי אמיתי של חשוד שנשבר בחקירה והודה במעשה נורא שלא ביצע? אתמול, כשדמעות בעיניו, חזר רוני רון מהודאתו [...] ‘זה שקר, לא רצחתי אותה’ אמר בקול מרוסק ונרגש [...] ההודאה נלקחה ממני בכפייה [...] קשה לי לנשום, קשה לי [...] השיב רועד בכל גופו וממרר בבכי [...] במשטרה לא התרגשו מדבריו של רון ואמרו שמדובר בהצגה לתקשורת [...] ‘ההצגה של רון מחזקת את מה שתמיד חשבנו עליו – שהוא קר, מנוכר ומניפולטיבי’” [ידיעות אחרונות, 10.9.2008]).

כפי שמראות הדוגמאות, כחלק מאופן הצגתו רוני רון מכונה לעתים באמצעות שיוכו המשפחתי לרוז, מה שמעצים את עוצמת המפלצתיות שבמעשה הרצח (“הסב שיחזר שוב את השלכת הילדה לירקון” [הארץ, 28.8.2008]). ממצא זה מתאים לסיקורי אלימות של גברים, הנוטים לאופן ייצוגי רציונלי יותר מרגשי, ובכך יוצרים נרטיב מפלצת/שטן (Naylor, 2001a). בהתאמה, גם בתמונות, הסב הוצג תמיד מביט במבט קר, מנוכר ומרוחק מן המצלמה. לא ניכר כל רגש בפניו, והוא ייצג את דימוי הרוצח הקר וחסר הרגש, כפי שתואר גם במילים. הוא אינו “יוצר” קשר עין עם הקוראים, ואלמנט זה יוצר ריחוק וקושי בהזדהות.

הילדה הקרבן, רוז: לצד כל אלה, הוצג הדימוי החוזר והמרכזי של רוז, שמילאה את תפקיד הקרבן הטרגי בסיפור, כקרבן למשפחה בעייתית וחריגה, שילדותה הייתה כה שונה בהשוואה לילדות במשפחה “נורמלית”. שונות זו בלטה בפנים המילולי והוויזואלי כאחד, כשדמותה ועיניה העצובות והדומעות למחצה ליוו בשיטתיות את סיקור הפרשה הן בתמונות הנלוות הן בכותרות הגג, באופן העומד בסתירה לתמונות מקובלות של ילדים מאושרים ומחויכים, שבהן הקוראים מורגלים, ואשר אפשר הזדהות וחמלה.

בכתבות רבות מודגשת עובדת היותה רכה בשנים, פגיעה וחסרת אונים אל מול המבוגרים במשפחה, שלא תפקדו כאנשים אחראים המגנים על ילדתם, לעתים תוך כדי השוואה לחייהם של ילדים בני גילה המגיעים ממשפחות "נורמליות". בנוסף לכך אחד הביטויים הברורים לקרבנותה היה בעצם יצירת מתח וניגוד בין הילדה הקטנה והתמימה ובין מימי הנחל המזוהמים שלתוכם הושלכה. כך למשל, במאמר שכותרתו "ילדה, מוצץ, תיק ארום: שרידי ילדותה המיוסרת של רוז הקטנה נחשפו אתמול ברגע לעיניהם ההמומות של השוטרים והצוללנים. אחרי ארבעה חודשים במי הירקון המזוהמים, הילדה הקטנה שאיש לא אהב תזכה לפחות לחלקת קבר", נכתב כך: "123 ימים הייתה רוז הקטנה במימי הירקון המזוהמים. 123 ימים שהיו אקורד הסיום הצורם לחייה של הילדה שאיש לא רצה. הילדה שהספיקה לחיות רק ארבע שנים ושבעה חודשים – אבל לעצב ולמצוקה לא היה גבול. הילדה שאבא שלה לא התעניין בה, סבא שלה הודה ברציחתה, ואמא שלה, אפילו אמא שלה, לא הייתה שם בשבילה" (ידיעות אחרונות, 12.9.2008). ומפקד בכיר במשטרה מצוטט: "כמעט ארבעה חודשים וחצי הגופה שכבה שם במעמקי הירקון, וילדים מאושרים שטו מעליה בסירות פדלים ולא ידעו" (ידיעות אחרונות, 23.9.2008).

אמנם היו רמיזות קלות לגבי היותה ילדה חריגה, בעלת קשיים שונים, אולם נרטיב זה, שהיה יכול לתרום לאמפתיה מסוימת ולהבנת קשייהם של הוריה בגידולה, לא זכה לאזכור שיטתי (מנהל המרפאה לבריאות הנפש בבית החולים "גהה" מצוטט בהתייחסו לרצח של רוז ושלי ילד נוסף: "מדובר ככל הנראה בילדים שהם יותר קשים לטיפול ונמצאים בחזקת הורים מאוד לא מתפקדים. ילד כזה, שנולד למשפחה שבה ההורים בעייתיים, לא זוכה למענה" (ידיעות אחרונות, 31.8.2008).

לצד זאת, בשיח הוויזואלי ניכרה התייחסות אליה כאל ילדה "רגילה". כך אפשר היה לראות במהלך סיקור הפרשה תמונות שונות מאירועים וממצבים שונים במהלך חייה הקצרים של רוז, שנראו כלקוחות מאלבום תמונות טיפוסי ואשר אפשרו הזדהות מצד הקוראים. לרוב הוצגה רוז בנפרד מן האב/סב ומן האם להמחשת חוסר הקשר והיעדר החום במשפחה החריגה.

לאחר מציאת הגופה אותרה בשני העיתונים תמה משלימה לנרטיב זה, שרק העצימה את הרגשת חוסר הנורמליות של המשפחה וכללה "אימוץ" או "הלאמה" של רוז, שהפכה לילדה של מדינה שלמה. בשל הוואקום שנוצר לנוכח חוסר התפקוד של בני המשפחה הקרובים לרוז, שהיו אמורים לדאוג לשלומה, לקחו על עצמם גורמים שונים את האחריות לטיפול בה (למשל, "ילדה של אף אחד: המשטרה ביקשה לערוך את הלוויה לרוז [...] הילדה הזאת עשתה לכולנו משהו בכטן" (הארץ, 12.9.2008)).

שיח זה רגשי מאוד, והוא עומד בניגוד גמור לקור שהסיקור מייחס למשפחה הקרובה. כל התגובות לאירוע הוצגו בכיטויים קשים של שאט נפש וזעזוע מן הרצח. הנה כך מצוטט קצין במחוז המרכז: “רוז היא לא עוד סיפור רצח שחיפשנו בו אשמים [...] אלא מבצע משטרתי של הימ”ר ושל כל משטרת ישראל לחפש את גופתה כדי שתנוח בשלום אחרי ארבע וחצי שנות חיים שבהן איש לא אהב אותה ואיש לא רצה בה. חיפשנו את רוז מתוך אמונה שמדובר בשליחות של מדינה שלמה [...] שלא תסיים את חייה במימיו המעופשים של הירקון” (ידיעות אחרונות, 15.9.2008), וכך מצוטטים צוללנים: “הרגשנו שאנחנו מחפשים את הילדה שלנו במימי הירקון” (ידיעות אחרונות, 17.9.2008).

בכל מקרה, ייצוגים דוגמת אלו שנמצאו במסגרת נרטיב האחרות והחריגות מעבירים מסרים ברורים באשר לציפיות החברתיות, למותר ולאסור, למקובל ולדחוי, לשכיח ולחריג במסגרת המשפחה, והם מעוגנים בתפיסות אידאולוגיות ובאמונות הקיימות בחברה (למיש, בדפוס). נרטיב זה פונקציונלי אפוא מבחינת החברה, שכן הוא מאשש בעבור קוראי העיתון ערכים, סדר מוסרי ונורמות קיימים ומאפשר הרחקה של הזוועה מן המוכר והקרוב.

ב) נרטיב הקרבנות

נרטיב מנוגד, המפחית מאשמתם ומאחריותם של ההורים ושל המשפחה המורחבת והמפנה אצבע מאשימה ברמת המקרו כלפי הממסד, פלל סיפור של קרבנות שיטתית ומרוכת פנים. בנוסף לכך נרטיב זה כלל מסר כי אירוע של רציחת ילד בידי הוריו הנו יד הגורל, וכי הוא יכול להתרחש בכל משפחה, תלוי בנסיבות. נרטיב זה קורא לחשבון נפש אישי ומשפחתי של כל אחד ואחת מאתנו כדי להבטיח שמקרה כזה לא יחזור.

הנרטיב עבר באמצעות הקישור וההשוואה למקרים דומים בארץ ובעולם, בעבר. בלטה ההשוואה לסיפור רציחתה של הודיה קדם בידי אביה, בעיקר ב“ידיעות אחרונות”, שם כתבה רוני קדם, אמה של הודיה ז”ל, כך: “כולנו קורבנות של האלימות המשתוללת [...] תתעוררו לפני שהאלימות תפגע גם בכס, חס וחלילה. גם אנחנו לא האמנו שבמשפחתנו יכול לקרות רצח [...] אל תגידו יהיה בסדר” (12.9.2008). כחלק מכך נעשה קישור למקרי רציחה של ילדים שאירעו בארץ באותה תקופה שבה נעלמה ונרצחה רוז. “ידיעות אחרונות” הציג אירועים אלו בכותרת גדולה: “צירוף מקרים מזעזע: בתוך שבועיים – שלוש פרשות של רצח ילדים קטנים על ידי הוריהם” (3.9.2008). “הארץ” נקט סיקור נרחב של פרשת רוז ושל מקרי הרציחה הנוספים בכותרת הגג “גל רציחות ילדים” (4.9.2008), כאילו מדובר בתופעת טבע בלתי נשלטת.

שיח זה כלל גם את מוטיב האשמת החברה על שהיא אינה רגישה למקרים כאלה בתוכה והאשמת האדם הפרטי המתעלם מאירועים כאלה בסביבתו הקרובה ("על מי נוציא את כל הכעס הזה? [...] על סביבה שלמה של משפחה, חברים, שכנים שהילדה הזאת הסתובבה ביניהם והם עצמו את עיניהם ואטמו את ליבם? [...] ילדה עצובה מסתובבת בינינו ואף אחד לא טורח לברר למה" [ידיעות אחרונות, 27.8.2008]).

כחלק משיח זה הופנתה אצבע מאשימה גם כלפי גורמי המסד, בעיקר שירותי הרווחה, על אזלת היד בטיפול במקרי הזנחה כאלו. לאורך כל סיקור הפרשה הועלו טענות ותהיות באשר למקומם של שירותי הרווחה באיתור הקשיים של המשפחה, בסיוע או בהוצאת הילדה מן הבית ("שירותי הרווחה בנתניה, צפת וטבריה לא נגישים" [הארץ, 4.9.2008]; "הדר"ח שהיה מציל את רוז: 'מארי פיזם — סכנה לילדיה' [...] רשויות צרפת הכינו דו"ח חמור שמזהיר: מארי פיזם שבירה ועלולה להוות סכנה לבתה רוז. הדר"ח נשלח לישראל, אבל במשרד הרווחה טוענים: לא קיבלנו אותו עד היום" [ידיעות אחרונות, 12.9.2008]). כחלק מכך הוצגו קריאות לשינויי חקיקה. מוטיב זה לימד על ניסיון עיתונאי לחפש אשמים כדי להפיק לקח וכדי ללמוד כיצד למנוע את המקרים הבאים.

כחלק מנרטיב זה, בתהליך הלקאה עצמית ובאמצעות שיח מטה-תקשורתי, כיוונה העיתונות אצבע מאשימה גם אל התקשורת עצמה כגורם התורם ל"גל רציחות הילדים" בידי הוריהם (במאמר שכותרתו "להורה במצוקה, רצח של ילד יכול להיות מודל לחיקוי" צוין ש"מומחים בפסיכולוגיה חברתית וקרימינולוגיה אומרים, בזהירות, שיתכן וקיים אלמנט של חיקוי [...] החשיפה הסנסציונית של המקרים בתקשורת מגבירה את הסיכוי לחיקוי וגורמת תחושת הזדהות אצל אנשים שממילא מעורערים בנפשם [...]") [הארץ, 4.9.2008]).

נרטיב הקרבנות כלל גם הצגה של המשפחה בשלמותה ושל כל אחת ואחת מן הדמויות בתוכה כקרבן, ברמה כלשהי. כך, גם הרוצח רוני רון זכה לתיאור קרבני, אם כי נדיר, מה שעשוי היה ליצור אמפתיה כלפיו מצד הציבור ואולי להפחית מהערכת אחריותו ומאשמתו על מעשיו. כך למשל, במאמר שכותרתו "רוני סיפר על ילדות אלימה, אמו הכתה את ילדיה" ציין מקורב לרון ש"הוא היה אבא טוב [...] הייתה לו ילדות קשה [...] היו לו צדדים עדינים וענוגים, עם ילדותיו בעיקר" (הארץ, 28.8.2008).

מארי מהווה קרבן אף היא בעצם השאלה, שנותרת תלויה באוויר,¹⁰ עד כמה הייתה שותפה לרצח, ועד כמה אירע לא בידיעתה או בהסכמתה. כחלק מכך הוצגה כקרבן לאלימות מצד רון (פרקליטתה מצוטטת כך: "עבורה לשאול את רון על רוז זה לקבל מכות ממנו" [ידיעות אחרונות, 21.9.2008]), וצוינה העובדה כי ידעה חיים אישיים לא קלים ("מארי שרלוט היא נערה אבודה, בת להורים

גרושים, שאביה נישא מחדש לצעירה כמעט בת גילה והתעלם ממנה” והארץ, 28.8.2008). גם שתי אחיותיה הקטנות של רוז הוצגו כקרובן: “הצד השני של הטרגדיה: שתי אחיותיה הקטנות של הילדה הנעדרת לא ראו כבר שבועיים את אבא ואמא החשודים ברצח. רוב הסיכויים שיועברו לקרובי משפחה או למשפחת אומנה” (ידיעות אחרונות, 28.8.2008).

את משבצת הקרבן הראשי בסיקור ממלאת כמובן רוז, אלמנט התואם את הנטייה להציג ילדים בחדשות כקרבנות (Yvonne, 2004). רוז לא זכתה להגנה של מי שאמורים היו להגן עליה (במאמר שכותרתו “נולדו אל מותם”, המתייחסת גם לרציחתו של ילד בן ארבע בידי אמו, צוין כי “רוז ואלון גוועו בטביעה, בנהר ובים, בלי אויר ובלי הגנה. מתים מבלי שמישהו ייחלץ לעזרתם. קרוב, שכן, זר, עובר אורח. מתים כפי שרק ילד יכול למות, כאשר מי שאמור להצילו – הוא רוצחו” [ידיעות אחרונות, 31.8.2008]). צוינה גם עובדת היותה בת למהגרת ומהגרת בעצמה, שכאמור סבלה מלקות התפתחותית ומבעיית התנהגות. מן הסיקור עולה כי גם אביה הביולוגי היה כפי הנראה אלים כלפיה (“התיק המשפטי מאוקטובר 2007 מכיל עדויות לפיהן בנימין התעלל גם במארי וגם ברוז” [הארץ, 28.8.2008]).

היבט נוסף בנרטיב הקרבנות, שאפיין את הסיקור ב“ידיעות אחרונות” בלבד, היה עיסוק מציצני, סנסציוני וצהוב בסבלה של רוז דרך עיני מקורבים (למשל, “עכשיו נזכרים השכנים בילדה עצובה, שתמיד שתקה” [ידיעות אחרונות, 25.8.2008]; ועדות של חברת המשפחה: “הילדות המשותפות [...] קיבלו אוכל מכל טוב בעוד רוז מסתפקת במשהו קטנטן שישביע את רעבונה [...] הקטנות ישנו במיטות נוחות ואילו רוז ישנה על הרצפה על מעין שק שינה” [ידיעות אחרונות, 5.9.2008]) וכן ירידה לפרטי פרטים בדבר הרצח ובמידת הסבל של הילדה לפני מותה (“החשד: רוז הושלכה לירקון בעודה בחיים. במשטרה [...] חושדים כי רוז לא מתה מהמכה שנתן לה ברכב” [ידיעות אחרונות, 28.8.2008]). סיקור מעין זה מטרתו הגברת הערך החדשותי של האירועים (להב, 2008), ואין זה מפליא כי נתגלה בעיתון הפופולארי מבין השניים דווקא.

דיון וסיכום

רצח רוז פיוס משך את תשומת הלב הציבורית בשל היותו שערוריית מדיה. הסיקור הנרחב, שהתאפיין בממד רגשי בולט, בנרטיב בלשי ודרמטי ובוויזואליזציה משמעותית, הציג שני נרטיבים מרכזיים ביחס לאירוע ולמשפחה שבמרכזו: האחד, נרטיב האחרות והחריגות, הדגיש את השונות ואת הזרות החברתית, התרבותית

והמוסרית של המשפחה שבלב הפרשה ויצר דמוניזציה של כל אחת ואחת מן הדמויות ההוריות. הנרטיב השני, נרטיב הקרבנות, שהיה שולי יותר בסיקור, אפשר מבט אמפתי מסוים כלפי המשפחה והפנה את הזרקור לא רק אל המשפחה אלא גם אל המבנים המוסדיים הלקויים שאפשרו את התרחשות הטרגדיה.

אפשר אפוא לטעון כי הרצח היווה "פשע סימבולי", וכי הוצג באמצעות נרטיב הקרבנות כדוגמה לבעיה חברתית (אלימות הורים כלפי ילדיהם) היכולה להתרחש בכל משפחה. אפשר אף לומר כי המקרה מהווה "מגה-רציחה" בשל הבולטות הרבה שזכה לה בתקשורת, כפי הנראה בשל האיום שהציב על ערכים מקובלים ומוערכים ועל מוסד המשפחה בישראל ובשל הצגת החריגות והדגשת האיכות יוצאת הדופן של הזוועה שהתרחשה.

ואמנם אי-אפשר לנתק את הדיון באופי הסיקור התקשורתי של אירוע מן ההקשר החברתי וההיסטורי הספציפי שבתוכו הוא מתנהל. נראה כי דרך הסיקור של רצח רוז פיזם נובעת משורשיו העמוקים של מיתוס המשפחה בישראל ומעידה עליו: לחברה הישראלית אופי משפחתי יותר מן המצוי במדינות מערביות ומתועשות אחרות. חוקרים רבים (למשל, פוגל-ביז'אוי, 1999, 2006; שמגר-הנדלמן ובר-יוסף, 1991) טענו כי למרות שינויים שהתרחשו בישראל בתחום המשפחה בשנים האחרונות, נשמרת המשפחתיות (Familism), ונשמר מעמדו המרכזי של מוסד המשפחה בחברה הישראלית. מכאן שאופן הסיקור האינטנסיבי של האירוע כשערווייה תקשורתית, העושה שימוש שיטתי בקיטוב בין הנורמלי ובין הלא נורמלי, בין המקובל ובין הלא מקובל, הנו פונקציונלי לחברה, מחנך את הקוראים במובן "יראו וייראו" ומחזק את מודל המשפחה הנורמטיבית והמתפקדת ואת מיתוס המשפחה בישראל.

נרטיב החריגות משתלב עם ממצאי מחקרים קודמים שהצביעו על הצגתם של מקרי רצח ילדים בידי הוריהם כעל מקרים נדירים וייחודיים, והוא אף עשוי ללמד על השלכותיה של התרבות מקרי אלימות נגד ילדים על טיב הסיקור התקשורתי בסוגיה, שכן במידה שאירועים טרגיים מעין אלו הופכים שכיחים, כך פוחת הערך החדשותי שלהם, וגדל הצורך העיתונאי להדגיש את הדרמה שבאירוע באמצעות ירידה לפרטים, שיח רגשי והדגשת החריגות (למיש, 2007). נרטיב זה, היוצר דמוניזציה של המשפחה ושל ההורים, מקבל משמעות נוספת עקב העובדה שהרצח אירע במשפחת מהגרים.

העיסוק בייצוגי מדיה של מהגרים נדון בספרות, והוא מערב שאלות של זהות וסימון גבולות מובחנים בין "אנחנו" ובין "הם" שמנגד. אופני ייצוג המשמשים לסימון "אחרות" והבדל, דוגמת ייצוגים שליליים וסטראוטיפיים של מהגרים, הם בעלי פונקציה חברתית מלכדת ומשמשים לשימור הגבולות הסימבוליים שבעזרתם התרבות מגדירה את זהותה, בעיקר בחברה שסועה כחברה הישראלית

(Lemish, 2000). הייצוג הסימבולי הסטראוטיפי קובע גבול בין הנורמלי ובין הסוטה, בין הנורמלי ובין הפתולוגי, בין המקובל ובין הלא מקובל, בין מה ששייך לקבוצה ובין “האחר” שאינו שייך (Hall, 1997). לפיכך ייצוג מבחין של מהגרים, בעיקר כשמדובר בייצוג דמוני של משפחה לא נורמטיבית ולא יציבה, מאפשר את הרחקתם מלב החברה ואת שליחתם לגלות סימבולית, שבה הם אינם מהווים איום על המוסר או על הסדר החברתי הקיים. אופן ייצוג זה מגדיר היטב את המשפחה כלא נורמטיבית, כ”אחרת”, אל מול הציפיות החברתיות והרעיונות המקובלים, כגון מבנה משפחה, שגרת חיי משפחה והאמונה בביטחון שמשפחה אמורה לספק לחבריה, והוא מונע את ערעורם של רעיונות, של תפיסות ושל אמונות חברתיות אלה (למיש, בדפוס).

כך מילא נרטיב האחרות והחריגות תפקיד פונקציונלי לחיזוק המשפחתיות הנורמטיבית. מן הזווית התקשורתית הוא תורם לעניין הקוראים, ובדומה לסיקור תקשורתי של טרגדיות אחרות, הוא משמש להרחקה של קהל הקוראים מן הזוועה המאיימת (למיש, 2007). במסגרת זו, המוטיב של אימוץ-הלאמה מילא תפקיד של התרה, של פתרון חלופי לבעיה שבה עוסקת הפרשה, לאיום המוסרי ולפגיעה האנושה שהסתמנו לכאורה בערכי המשפחה. המסר הוא שהערכים המשפחתיים המקובלים, כגון אהבה הדדית, חום והענקה, קיימים וחשובים, וכי יש לפעול על פיהם; ואם הם לא סופקו לרוז בידי משפחתה הקרובה, הם יסופקו לה בידי המשפחה ה”מורחבת”, מעין קהילה ישראלית מדומינת. אם המשפחה הקרובה אינה מתפקדת, יש משפחה חלופית שתמלא את התפקיד. ביטויי התגובות הרגשיות של הציבור, של העוסקים במלאכת החיפוש ושל העיתונאים עצמם, בשיח שכלל מעין “אימוץ” או “הלאמה” של רוז, יצרו הרגשה של אי-עצימת עין חברתית, הרגשת עשייה ופיצוי על חוסר האונים של הצופים מן הצד: איננו משקיפים מן הצד עוד, אלא נוקטים פעולה כדי למנוע הישנות של מקרה כזה (Peelo, 2006).

לעומת זאת, במסגרת נרטיב הקרבנות הפנה הסיקור התקשורתי אצבע מאשימה כלפי גורמי ממסד וכלפי החברה ביחסם למשפחות בעייתיות וחריגות דוגמת זו, ונקראו קריאות לשינויי מדיניות וחקיקה ולמעורבות קפדנית יותר של הממסד, בעיקר שירותי הרווחה, בנעשה בתוככי משפחות בישראל. ממצא זה דומה לתמה שזוהתה בספרות, אשר כפי שצוין חוזרת בדיווחים על אלימות במשפחה ופגיעה בילדים ומצביעה על כישלון המערכת בטיפול בהם, והוא מלמד שהתקשורת גילתה אחריות בסיקור.

ממצא זה גם מדגים את טשטוש הגבולות בין המרחב הפרטי ובין המרחב הציבורי, שחל בעשורים האחרונים, בין היתר בהשפעת התקשורת האלקטרונית: התקשורת האלקטרונית יצרה מצב שבו המרחב הפרטי מאחורי הקלעים עובר

לקדמת הבמה דרך תמונות המעבירות רגשות, חוויות ואינטימיות (מאירוביץ, 1985) והמאפשרות הצצה לחיי אחרים (וימן, כהן ובר-סיני, 2009). גם העיתונות הכתובה, בשל תחרות כלכלית מתחזקת והולכת, הופכת מציצנית, דרמטית וצהובה יותר ויותר, והיא מעדיפה את המסגור האפיוזודי (המקרה האישי, הפרטי) מן המסגור התמטי של סוגיות ותופעות חברתיות (Iyengar, 1990). בשל כך, התקשורת מאפשרת יצירת שיח ציבורי פתוח סביב דילמות שבעבר היו שמורות למרחב הפרטי (Abt & Seesholtz, 1994), ואילו המרחב הציבורי מייצג כיום את האמוצינוליות שהייתה שמורה למרחב הפרטי (אילוז, 1998). מבחינת צורכיהם של ארגוני התקשורת, במקרי טרגדיות אישיות נעשה פעמים רבות ניסיון מקביל ליצור מעבר מן הטרגדיה הפרטית אל הזווית המוסדית, מן המסגרת האפיוזודית אל המסגרת התמטית: כך אפשר להפוך את החדשות ה"רכות" ל"קשות", ובכך ליצור ארשת רצינית, להתרחק מהאשמות על סיקור צהוב, מציצני ופופוליסטי ולזכות בלגיטימציה ציבורית (Gamson, 2001). נרטיב הקרבנות מאפשר מעבר זה במקרה הנוכחי. מבחינה זו, למרות מספר נקודות שוני, רב הדומה בין העיתוננים שנברקו מן השונה, שכן שניהם עסקו בשיטתיות וברדרמטיזציה ברורה בסיפור האנושי שמאחורי המקרה הפרטי ובהיבטיו הצהובים והאישיים, אולם נקטו גם מסגור תמטי ו"רציני".

לסיכום, העיסוק באלימות כלפי ילדים הנו אידאלי מבחינת התקשורת, שכן עקב היותם קרבנות חסרי ישע יש לאלימות נגד ילדים פוטנציאל דרמטי רב, וסיפור על אודותיה מושך קהל. במקביל לכך הבעיה נמצאת בלב הקונצנזוס בחברה הישראלית, ואין מחלוקת כי הפגיעה בילדים היא רעה חולה הדורשת טיפול. לפיכך מבחינה חברתית, הסיקור התקשורתי פונקציונלי, והוא אינו מאפשר השתקה, אלא תורם להעלאת הסוגיה אל סדר היום הציבורי. עם זאת התרבות הסיקור בעניין עשויה להיות דיספונקציונלית ולהוביל לזילות התופעה, באשר עקב תחרות רבה על לב הקהל עשויה התקשורת להיגרר יותר ויותר לעיסוק מציצני, דרמטי וסנסציוני במקרים הפרטיים, בעיקר כדי להבדיל מקרה אחד מאחר, וזאת תוך כדי צמצום המסגור התמטי, העשוי לקדם את פתרון הבעיה. ברוח זו הסיקור העיתונאי בפרשת רוז פיזם אפשר הצצה, חדירה לפרטיותה ולתוככי קרביה של המשפחה שבמרכזה, וכן הוא אפשר דיון ציבורי פומבי על אודות בעיית האלימות כלפי ילדים ובמקביל על אודות בעיות ודילמות המתקיימות במסגרת המשפחה בחיי היום-יום. הטיפול התקשורתי הפומבי במקרה הפרטי היה אחראי והציג תמונה מורכבת ולא פשטנית: מוזרות וחריונות, המרחיקות את הקוראים מן המקרה והמייחסות אחריות למשפחה ולהורים שבהם מדובר מחד גיסא, וניסיון להבין את הנסיבות המיוחדות שבהן חייתה ותפקדה המשפחה מאידך גיסא. בכך מקרב הסיקור העיתונאי את המקרה אל הקוראים

ומרמז כי חלק מן האחריות צריכה להיות מיוחסת לגורמי ממשד; הוא קורא אפוא ליתר מעורבות של המדינה במתרחש במרחב הפרטי: במשפחה. הדרמטיזציה בלטה מאוד בסיקור בשני העיתונים ושירתה את התקשורת בלכידת תשומת הלב וביצירת עניין רב מצד הקהל. במקביל גילתה העיתונות אחריות חברתית ותפקדה כשומרת החוק והסדר תוך כדי הצגת עמדה מוסרית המגנה את מעשה הרצח. המסר המרכזי בסיקור הפרשה הוא כי המשפחה היא מוסד תקין, אם כי גבולותיו חדירים במקרים מסוימים. גם כאשר מתהווה מצב כזה, עדיין יש חיזוק של ערכי המשפחה בדמות משפחה אלטרנטיבית, דוגמת ה“אימוץ” וה“הלאמה” שנעשו לרוז, כשמדינה שלמה, ובעיקר כוחות המשטרה, היוו מעין תחליף למשפחה הביולוגית של רוז. כפי שנטען, כל שערורייה תקשורתית מסתיימת בסוף מוסרי וערכי, ובמקרה זה הוקנה שיעור בהורות ראויה ונורמטיבית.

המחקר הנוכחי מהווה מעין מחקר חלוץ, ולכן הוא מוגבל בהיקפו. יש מקום להמשיך ולבחון בכלים כמותיים את שאלת הייצוג התקשורתי בישראל של תופעת אלימות הורים כלפי ילדיהם ורצח ילדים במשפחה. כדאי יהיה לשלב במתודולוגיה גם ראיונות עומק עם עיתונאים ועיתונאיות וכן עם עורכים ועורכות, כך שיתאפשר ללמוד על רציונל הסיקור העיתונאי במקרים כאלה, וכחלק מכך גם על השפעת מקורות המידע על סדר הופעת הנרטיבים השונים בסיקור. כמו כן מעניין להשוות בין אופני הסיקור במקרים דומים בארץ ובעולם תוך כדי השוואת מאפייני הסיקור על פני ציר הזמן, על פי סוגי הפגיעה בילדים וחומרתה, על פי מאפייני המשפחות המעורבות וכדומה. אפשר גם לבחון את תהליך ההבניה החברתית של הבעיה ולהתמקד בלמידת ההשלכות האפשריות של הכיסוי התקשורתי על זירות ציבוריות משיקות (בתי המשפט, דיונים של ועדות כנסת וכדומה). בחינת שאלות אלה ואחרות תאפשר קבלת תמונה מדויקת ובהירה יותר באשר למאפייני השיח התקשורתי על אלימות כלפי ילדים ועל מקום המשפחה והמדינה בהגנה על שלומם.

הערות

1. מקרים בולטים מן השנים האחרונות: רצח הודיה קדם בידי אביה אלי פיממטיין, רצח הילדה נעה גולדרינג בידי אביה אסף, האם החרדית מירושלים החשודה בהרעבת בנה הפעוט ועוד.
2. את הנתונים מסרה המועצה הלאומית לשלום הילד.
3. בחרנו להתמקד בפרשה כשערוריית מדיה בהשראת עבודתה של ארוניס (2006) על שערוריית המדיה בפרשת “רמדיה”.

4. מחקר זה עסק בבחינת הייצוג התקשורתי של בעיית העוני.
5. רג'ינה קרוצ'קוב הטביעה את בנה מיכאל בגיגית, ואולגה בוריסוב הטביעה את בנה אלון בים.
6. מחקר זה יעסוק בבחינת העיתונות הכתובה בלבד. יש עניין רב בהכנסת העיסוק החדשתי הטלוויזיוני למחקר, אולם מחקר ראשוני זה בחר לבחון את העיתונות הכתובה בהנחה שהשיח שיאפיין את עיסוק התקשורת הכתובה בפרשה יבוטא בצורות דומות למדי גם במדיום הטלוויזיוני. התמקדות זו גם נבעה מסיבות ברורות של היקף החומר ועלות השגתו.
7. לאחר מכן דעך מאוד הסיקור, למעט אזכורים אקראיים של שלבי התקדמות המשפט נגד הנאשמים ברציחתה, ולפיכך פריטים אלו לא נכללו בקורפוס המחקר.
8. הניתוח יתייחס לשני העיתונים גם יחד, בשל אופי סיקור דומה, מבחינת היקף ואיכות, אולם במקרים שיש הבדל באופי הסיקור יצוין הדבר במפורש. הדגשה שאינה קיימת במקור העיתונאי תסומן בגופן נטוי.
9. הניתוח הנרטיבי כולל הרכבת סיפור שלם (או במקרה זה יותר מאחד) מן הרכיבים המבודדים שזיהה הניתוח התמטי. לפיכך כל פריט ופריט היווה יחידת ניתוח שיכולה הייתה לכלול שימוש בנרטיב אחד או בשניהם גם יחד.
10. שאלה זו תקבל כנראה מענה רק בסיום המשפט, הנמשך עדיין בעת כתיבת מאמר זה.

רשימת המקורות

- אילוז, א' (1998), התחום האפלולי של הפנים: אופרה וינפרי והמראה של המלט, בתוך ת' ליבס ומ' טלמון (עורכות), תקשורת כתרבות, תל אביב: האוניברסיטה הפתוחה, עמ' 229-251.
- ארוניס, ק' (2006), "הרעלתי את התינוק שלי": עיצוב אופייה ותפקידה של האם הישראלית במסגרת פרשת רמדיה בעיתונות הפופולארית, עבודת גמר לשם קבלת התואר "מוסמך", האוניברסיטה העברית, ירושלים.
- וימן, ג', כהן, י' ובר-סיני, ע' (2009), "כוכב מושפל": בחינת הקשר בין השפלה בתכניות מציאות ובין הנאת הצופים מהן, מסגרות מדיה, 3, 1-26.
- כספי, ד' ולימור, י' (1992), המתווכים: אמצעי התקשורת בישראל 1948-1990, תל אביב: עם עובד.
- להב, ה' (2008), "מקרה מזעזע": סיקור תקשורתי של תקיפות מיניות בישראל, תל אביב: מכון חיים הרצוג לתקשורת, חברה ופוליטיקה.
- למיש, ד' (2000), "אם אתה לא שם אתה לא קיים": הפרסומת כאשנב הצצה לחברה הישראלית, בתוך ח' הרצוג (עורכת), חברה במראה, תל אביב: רמות, עמ' 539-559.

“איפה רוז?!”: בחינת סיקור רציחתה של רוז פיזם כמקרה בוחן לייצוגי אלימות נגד ילדים 79

למיש, ד' (2007), הפוליטיקה של הדרת מיעוט בתקשורת: דימויי נשים וסיקור האלימות נגדן, בתוך

ד' כספי (עורך), תקשורת ופוליטיקה בישראל, ירושלים: מכון ון ליר, עמ' 185-207.
למיש, ד' (בדפוס), המשפחה ודימוייה באמצעי התקשורת: יחסי קרבה וריחוק, בתוך
ו' מולבאוור ול' קוליק (עורכות), משפחות עובדות בישראל, תל אביב: דפוס
המכללה למינהל.

מאירוביץ, י' (1985), שום תחושת מקום: מסביבת הדפוס לסביבה האלקטרונית, בתוך
ת' ליבס ומ' טלמון (עורכות), תקשורת כתרבות, תל אביב: האוניברסיטה הפתוחה,
עמ' 55-104.

פוגל-ביז'אווי, ס' (1999), משפחות בישראל: בין משפחתיות לפוסט-מודרניות, בתוך
ד' יורעאלי, א' פרידמן, ה' דהאן-כלב, ח' הרצוג, מ' חסן, ח' נוה וס' פוגל-ביז'אווי
(עורכות), מין, מגדר, פוליטיקה, תל אביב: הקיבוץ המאוחד, עמ' 107-166.

פוגל-ביז'אווי, ס' (2006), משפחה, בתוך א' רם ונ' ברקוביץ' (עורכים), אי/שוויון, באר
שבע: אוניברסיטת בן-גוריון בנגב, עמ' 265-273.

שמגר-הנדלמן, ל' ובר יוסף, ר' (1991) (עורכות), משפחות בישראל, ירושלים: אקדמון.

Abt, V. & Seesholtz, M. (1994). The shameless world of Phil, Sally and Oprah: Television talk shows and the deconstructing of society. *Journal of Popular Culture*, 28(1), 171-191.

Ayre, P. (2001). Child protection and the media: Lessons from the last three decades. *British Journal of Social Work*, 31(6), 887-901.

Barnett, B. (2006a). Medea in the media: Narrative and myth in newspaper coverage of women who kill their children. *Journalism*, 7(4), 411-432.

Barnett, B. (2006b). The wounded community: Mother-blaming in news articles about women who killed their children. Paper presented at the annual meeting of *The International Communication Association*, Dresden, Germany.

Barnett, B. (2008). Toward accuracy and authenticity: Using feminist theory to construct journalistic narratives of maternal violence. Paper presented at the annual meeting of *The International Communication Association*, TBA, Montreal, Quebec, Canada.

Bird, S. E. (2003). *The audience in everyday life: Living in a media world*. New York: Routledge.

- Cavaglione, G. (2008). Bad, mad or sad? Mothers who kill and press coverage in Israel. *Crime, Media, Culture*, 4(2), 271-278.
- Cheit, R. E. (2003). What hysteria? A systematic study of newspaper coverage of accused child molesters. *Child Abuse & Neglect*, 27(6), 607-623.
- Coward, R. (1997). The heaven and hell of mothering: Mothering and ambivalence in the mass media. In W. Hollway & B. Featherstone (Eds.), *Mothering and ambivalence*. London: Routledge, pp. 111-118.
- Entman, R. (1993). Framing: Toward clarification of a fractured paradigm. *Journal of Communication*, 43(4), 51-58.
- Gamson, W. A. (1989). News as framing. *American Behavioral Scientist*, 33, 157-161.
- Gamson, J. (2001). Normal sins: Sex scandal narratives as institutional morality tales. *Social Problems*, 48(2), 185-205.
- Goc, N. (2007). "Monstrous Mothers" and the media. In N. Scott (Ed.), *Monsters and the monstrous: Myths and metaphors of enduring evil*. Amsterdam: Rodopi, pp. 149-165. Retrieved September 23, 2009 from <http://eprints.utas.edu.au/8453/>
- Goddard, C. & Saunders, B. J. (2000). The gender neglect and textual abuse of children in the print media. *Child Abuse Review*, 9, 37-48.
- Hall, S. (1997). The spectacle of the "other". In S. Hall (Ed.), *Representation: Cultural representations and signifying practices*. London: Sage, pp. 225-279.
- Iyengar, S. (1990). Framing responsibility for political issues: The case of poverty. *Political Behavior*, 12, 19-40.
- Kitzinger, J. (1996). Media representations of sexual abuse risks. *Child Abuse Review*, 5(5), 319-333.
- Kitzinger, J. (2000). Media templates: Patterns of association and the (re) construction of meaning over time. *Media, Culture & Society*, 22(1), 61-84.
- Kitzinger, J. & Skidmore, P. (1995). Playing safe: Media coverage of child sexual abuse prevention strategies. *Child Abuse Review*, 4(1), 47-56.
- Lemish, D. (2000). The Whore and the Other: Israeli images of female immigrants from the former USSR. *Gender and Society*, 14(2), 333-349.
- Lull, J. & Hinerman, S. (1997). The search for scandal. In J. Lull & S. Hinerman (Eds.), *Media scandals: Morality and desire in the popular culture marketplace*. New York: Columbia University Press, pp.1-33.

- Myers, J. E. B. (1994). The literature of the backlash. In J. E. B. Myers (Ed.), *The backlash: Child protection under fire*. Thousand Oaks, California: Sage, pp. 86-103.
- Naylor, B. (2001a). Reporting violence in the British print media: Gendered stories. *The Howard Journal*, 40(2), 180-194.
- Naylor, B. (2001b). The "Bad Mother" in media and legal texts. *Social Semiotics*, 11(2), 155-176.
- Nyawanza, M. (2006). Women and criminality: The reporting of crime news in the British press. *Erces Online Journal*, 3(4). Retrieved February 17, 2008 from <http://www.erces.com/journal/articles/archives/volume3/v04/v02.htm>
- Peelo, M. (2006). Framing homicide narratives in newspapers: Mediated witness and the construction of virtual victimhood. *Crime, Media, Culture*, 2(2), 159-175.
- Peelo, M., Francis, B., Soothill, K., Pearson, J., & Ackerley, E. (2004). Newspaper reporting and the public construction of homicide. *British Journal of Criminology*, 44(2), 256-275.
- Penn, G. (2000). Semiotic analysis of still images. In M. A. Baur & G. Gaskell (Eds.), *Qualitative researching with text, image and sound: A practical handbook*. New York: Sage, pp. 227-245.
- Reiner, R. (2002). Media made criminality: The representation of crime in the mass media. In M. Maguire, R. Morgan, & R. Reiner (Eds.), *The Oxford handbook of criminology (3rd edition)*. Oxford: Oxford University Press, pp. 376-418.
- Robson, K. (2005). "Canada's Most Notorious Bad Mother": The newspaper coverage of the Jordan Heikamp inquest. *Canadian Review of Sociology & Anthropology*, 42(2), 217-232.
- Surette, R. (2007). *Media, crime and criminal justice: Images, realities, and policies*. Belmont, CA: Thomson Wadsworth.
- Wardle, C. (2007). Monsters and angels: Visual press coverage of child murders in the USA and UK, 1930-2000. *Journalism*, 8(3), 263-284.
- Wright, C. R. (1960). Functional analysis and mass communication. *Public Opinion Quarterly*, 23, 605-620.
- Yvonne, J. (2004). *Media and crime: Key approaches to criminology*. London: Sage.

